

La producció

Antoni Marín Amatller

PID_00156665

Universitat Oberta
de Catalunya

www.uoc.edu

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

1. La producció audiovisual.....	5
1.1. El concepte de <i>producció</i>	6
1.2. Fases del producte audiovisual	6
1.2.1. Preproducció	7
1.2.2. Producció	7
1.2.3. Postproducció	9
2. Els gèneres televisius.....	11
3. La producció videogràfica.....	13
3.1. L'equip d'una videoproducció	13

1. La producció audiovisual

La producció d'una pel·lícula de cinema o d'un programa de televisió és un procés complex. Segons el volum del feina, aquesta implica més perfils professionals o menys. Com més volum de la producció, més gran és la diversificació i l'especialització dels professionals que participen en el procés.

Els perfils professionals que intervenen per a dur a terme els projectes audiovisuals són diferents. En funció de l'envergadura de cada un, la tipologia i el nombre dels possibles implicats varia substancialment. Si es pensa en grans projectes, com una obra cinematogràfica, un programa complex de televisió o fins i tot un clip publicitari, els professionals són tan diferents com especialitzats. Si es pensa en petits estudis, no és gens infreqüent que un nombre reduït de persones dugui a terme una gran diversitat de projectes.

EJEMPLOS DE PERFILES PROFESIONALES IMPLICADOS EN DISTINTAS PRODUCCIONES	
Fragmento de un clip sobre la producción de vidrio en una empresa de Badalona	
Equipo de rodaje	: cámara y productor
Equipo de edición	: editor trabajando con una edición no lineal
Postproducción	: locutor (no incluido en el ejemplo) y técnico de sonido
Fragmento de un clip sobre las fuerzas de fricción	
Equipo de rodaje	: cámara, realizador, productor y ayudantes (escenas remo) 2 cámaras, realizador, técnico de sonido, productor y ayudantes (escenas tren vapor) cámara, realizador, productor y ayudantes (escenas acuario)
Equipo de edición	: un editor trabajando con una edición no lineal
Postproducción	: locutor (no incluido en el ejemplo), creador de la banda sonora y técnico de sonido
Fragmento de un clip sobre los tintes capilares	
Equipo de rodaje	: 2 cámaras, realizador, técnico de sonido, productor y ayudantes (escenas interiores tren) cámara, realizador, técnico de sonido, iluminador, productor y ayudantes (escenas entrevistas) cámara, realizador, técnico de sonido, productor y ayudantes (escenas peluquería)
Equipo de edición	: un editor trabajando con una edición no lineal
Postproducción	: locutor (no incluido en el ejemplo), creador de la banda sonora y técnico de sonido

La frontera entre uns i altres no està clarament delimitada. En pensar en programes de televisió, es pot donar per fet que la infraestructura i l'equipament necessaris per a la producció en deixin fora els estudis petits. Això no és necessàriament així, ja que és habitual sotscontractar professionals per a tasques determinades i que un grup reduït de persones s'encarregui de programes o parts de programes.

D'altra banda, cal destacar els canvis que en tot l'entorn de la producció audiovisual ha exercit la introducció de la digitalització. D'una banda, l'abaratiment dels equips, i de l'altra, la reducció del personal especialitzat com a conseqüència de l'evolució de molts paquets de programari ha comportat una reducció pressupostària notable. Es tracta d'un dels resultats del preu més baix dels equips i de l'ambivalència creixent dels professionals implicats.

En les produccions d'una envergadura suficient, l'especialització professional continua essent una necessitat ineludible, però actualment molts treballs poden ser empresos per petits estudis o fins i tot professionals autònoms.

1.1. El concepte de *producció*

Producció és el terme que s'utilitza per a englobar tots els aspectes relatius a les tasques d'organització i finançament d'un producte audiovisual, ja sigui una pel·lícula cinematogràfica, un programa televisiu, un vídeo promocional o una aplicació multimèdia.

Les tasques de producció inclouen aspectes tan variats com la selecció del personal especialitzat o dels possibles actors, la confecció de pressupostos, la localització dels escenaris d'una filmació o l'elaboració del pla de treball i el seguiment del rodatge i la postproducció.

Davant de la gran varietat de productes audiovisuals que demanda el mercat, és difícil crear un patró base del procés de producció. Cada producte necessita un equip de professionals diferent que depèn del producte que cal fer i del pressupost existent.

Com a exemple, és fàcil imaginar que no és el mateix una retransmissió de futbol, en què es disposa de pressupost i, per tant, de mitjans, que un programa cultural, un reportatge social o un vídeo industrial, en què el compromís de l'equip amb el tema i la imaginació poden tenir funcions essencials.

Més enllà de la diferència intrínseca entre els diferents productes, hi ha un important factor diferencial que depèn de les persones que participen en un projecte. El realitzador que rep l'encàrrec és, de fet, l'executor del projecte, i el seu sistema de treball particular és un factor fonamental per a l'èxit del resultat final.

1.2. Fases del producte audiovisual

Hi ha tres fases bàsiques en l'elaboració d'un producte audiovisual:

- 1) la fase de preproducció, en la qual es dissenya i planifica el projecte;
- 2) la fase de producció, en la qual es grava tot el material; i
- 3) la fase de postproducció, en la qual se selecciona el material filmat, s'ordena i es munta.

1.2.1. Preproducció

Les tasques de preproducció s'inicien amb un primer estudi del projecte. Es parteix del guió i es defineix el tractament formal que s'utilitzarà. L'objectiu prioritari es relaciona amb el públic objectiu (diana) de la producció, és a dir, el públic al qual es destina l'audiovisual. Cal adaptar o dissenyar les característiques del producte en funció del públic objectiu.

A part de donar origen al guió tècnic, i d'aquí a tot el procés de realització i edició, el guió inicial resulta també un element clau per a la producció. És a partir d'aquest que, en aquesta fase inicial, es preveuen els recursos materials que es necessitaran i el personal necessari per a dur a terme el projecte. Es fa també una estimació del pressupost.

Una vegada s'ha estudiat el projecte i s'han fet les possibles correccions del guió, es defineix un pla de producció. Aquí es concreten els terminis, es reparteix el pressupost per àrees, s'elegeix el personal i s'organitza la producció.

La preparació exhaustiva d'un projecte és bàsica per a evitar costos econòmics no previstos i resultats inesperats.

1.2.2. Producció

En la fase de producció és quan es graven els materials audiovisuals. La producció és el nexa d'unió entre les fases de disseny del projecte i l'acabat definitiu. Habitualment es consideren tres tipus de produccions, que són vàlides tant per a cinema com per a la televisió.

1) **Producció pròpia.** Consisteix en un audiovisual produït mitjançant els recursos econòmics d'una empresa o un autor.

2) **Coproducció.** Aquí hi ha diferents empreses o autors que participen en el finançament d'un mateix projecte.

3) **Produccions associades.** Es tracta de produccions en les quals una productora té la titularitat jurídica del producte i delega part del treball en d'altres. La productora delegada assumeix els costos i posteriorment emet una factura a l'empresa que li ha fet l'encàrrec.

Si ens centrem en l'entorn televisiu, cal dir que hi ha dos mètodes de treball per al registre d'imatges en vídeo, que es poden utilitzar de manera combinada o independent, en funció del tipus de producció de què es tracti i del pressupost del qual es disposi.

- **Registre multicàmera.** La presa de les imatges i la mescla es fa en directe. Es requereix un estudi televisiu o una unitat mòbil. Les diferents càmeres es coordinen des d'un control central o cabina de control. Les càmeres

estan en contacte amb el realitzador mitjançant circuits tancats de so. Els controls de les càmeres, com el diafragma o els ajustos de la temperatura de color, es duen a terme des de la unitat central. El personal tècnic implicat és considerable, ja que les diferents tasques s'alternen en el temps.

- **Registre amb una sola càmera.** Les escenes es filmen en repeticions successives i s'editen posteriorment. La continuïtat de les escenes i la recreació d'una seqüència amb els plans que s'han pres de manera consecutiva i aïllada es converteixen en un element clau per a l'èxit del treball. En aquest mètode es pren la filosofia tradicional del cinema i se li afegixen les possibilitats tècniques del vídeo. És un mètode més flexible i econòmic per a certs projectes, ja que es redueix tant el personal que intervé com l'equip tècnic que s'utilitza.

ENG

El terme ENG (Electronic News Gathering) s'ha popularitzat a partir dels models de producció de les cadenes de televisió. Els equips ENG cobreixen una notícia i elaboren un petit reportatge amb un grup reduït de professionals. És molt possible que l'equip humà es limiti a un parell de persones. Moltes vegades es tracta d'un periodista i un càmera, i fins i tot de vegades un realitzador i un càmera. També és possible que a aquests elements mínims s'afegixi un professional encarregat del so o un altre la tasca del qual sigui la il·luminació.

L'equip d'enregistrament bàsic quan es treballa amb una càmera pot consistir en els elements següents:

- càmera
- trípod
- bateries o alimentador de corrent
- cintes de vídeo o els suports d'enregistrament necessaris
- cables d'àudio (habitualment cànon o *minijack*)
- micròfon direccional
- micròfon de corbata (si hi ha entrevista)
- auriculars per a controlar el so
- maleta d'il·luminació (quarsos i *dinkies*)
- filtres convertidors de gelatina (taronges i blaus)
- paper vegetal
- difusors (de tipus *lastolite*)
- cables i bases elèctriques
- monitor amb cables de connexió a càmera (BNC) (Amb càmeres amb visor incorporat es pot prescindir del monitor).

És important que el personal que intervé en una producció tingui el màxim d'informació per a exercir la seva tasca. Un document útil per a l'equip tècnic és el guió tècnic, un document que en televisió es denomina *escaleta*. Hi ha diferents models d'escaleta o guió tècnic. Els més extensos poden preveure el croquis del plató o de l'escenari on es desenvolupa l'acció, les situacions i els moviments de càmera i el guió del programa.

Abans de l'enregistrament, el realitzador es reuneix amb l'equip tècnic i comenta les particularitats del que es gravarà. És important portar-ho a terme amb el màxim de fluïdesa; per a això es fa imprescindible poder solucionar ràpidament els imprevistos que puguin sorgir.

En televisió, els programes poden ser dels dos tipus següents:

1) **Directes.** Com el seu nom indica, s'emeten en el mateix moment de la realització. El fet de no poder repetir cap presa exigeix una gran concentració de l'equip.

2) **Gravats.** Aquí la producció dels programes es desenvolupa en diferents moments temporals. Es planifiquen els processos i aquests es desenvolupen en un temps més o menys extens.

1.2.3. Postproducció

Una vegada s'ha generat el material original i s'han comprat els materials d'arxiu necessaris, en el cas que el projecte ho requereixi, es passa a la postproducció. Aquesta última fase no és necessària quan els programes s'emeten en directe.

La primera fase de la postproducció és visionar i classificar tot el material gravat per a, posteriorment, ordenar-lo i muntar-lo. El muntatge actualment pot ser lineal, si es treballa en una pel·lícula, o no lineal, si el procés es du a terme mitjançant un programa d'edició digital.

Avui dia, moltes de les possibles feines s'emprenen mitjançant equips d'edició que poden assumir perfectament no solament les petites productores, sinó fins i tot les productores individuals. No obstant això, és possible que per a algun treball determinat, o fins i tot per a alguna part d'un procés, sigui necessari recórrer al lloguer d'una sala de postproducció. Ja que els preus en aquestes són elevats, és habitual recórrer a l'**edició fora de línia** (*off-line*).

En l'edició fora de línia es treballa inicialment amb sistemes de vídeo de baix cost. En aquest tipus d'edició, el material s'acostuma a digitalitzar en baixa qualitat i l'edició es fa mitjançant els equips particulars. Programes com Pre-

miere generen arxius EDL en els quals es recullen totes les dades necessàries per a l'edició (codi de temps dels clips, durades, transicions, etc.). Posteriorment es passa a treballar en una sala de muntatge de gamma alta, on el material es torna a digitalitzar a una qualitat superior i es procedeix a repetir el procés d'edició. Les instruccions del procés que s'han elaborat prèviament i que s'han desat en l'arxiu EDL serveixen ara com a pauta de treball. Ja es faci en l'equip propi o a la sala de postproducció, la fase en què es du a terme el muntatge final es coneix com a **edició en línia** (*on-line*).

Finalment, el producte passa per la fase de sonorització, que pot comprendre la inclusió d'efectes sonors afegits al so original, i la d'enregistrament i edició de la veu en off i de la banda musical.

Si bé el procés bàsic està constituït per la seqüència que va del guió a la producció, de vegades es pot canviar l'ordre i, per exemple, el guió es pot redactar una vegada ja s'ha obtingut tot el material gravat. Aquest pot ser el cas de reportatges o documentals en els quals es parteix d'una idea i d'un coneixement documental inicial, però en els quals no és possible planificar totes les situacions *a priori*. Fins i tot a partir de les entrevistes elaborades i dels fets filmats, es descobreix material interessant que es pot incloure en el guió.

2. Els gèneres televisius

Els programes de televisió comprenen diferents gèneres audiovisuals. Una característica bàsica de qualsevol emissora de televisió és la diversitat de gèneres audiovisuals que s'observa a la graella de programació. El fraccionament i la discontinuïtat narrativa entre els programes caracteritzen el discurs global televisiu.

Sense ànim d'exhaustivitat, podem esmentar els exemples següents de gèneres televisius:

- **Educatiu.** Aquí s'inclouen documentals didàctics, reportatges educatius, concursos, etc. En aquests tipus de programes, la característica principal és que preval la transmissió de la informació per sobre del ritme del programa o de l'estètica. No és que no s'hagin de tenir en compte aquests dos elements, sinó que simplement és necessari que se supeditin als objectius didàctics. La formació per mitjà de la televisió cobreix des del públic infantil fins a l'adult. D'altra banda, preveient el desenvolupament de la interactivitat a la televisió, cal imaginar que aquest tipus de programes tindrà una importància creixent en el mitjà.
- **Infantil i juvenil.** Representen una gran part de la programació d'una cadena. Poden estar constituïts per sèries, programes de producció pròpia o programes adquirits. Probablement, els més paradigmàtics d'aquesta tipologia són les sèries de dibuixos animats.
- **Informatiu.** Es tracta d'una secció que cobreix tots els telenotícies que emet cada cadena, amb els corresponents reportatges, notícies, etc. A part de la producció ENG, té també platós específics. En aquesta secció també es produeixen els avenços informatius, els reportatges setmanals, programes d'actualitat i debats.
- **Esportiu.** Cobreix una part considerable en qualsevol cadena. Inclou la retransmissió en directe d'esdeveniments esportius, programes de reportatge i actualitat, debats, etc. Nodreix també la part dels telenotícies destinada als esports.
- **Dramàtic.** Elabora les sèries de ficció de la cadena. Habitualment es tracta de programes amb una periodicitat determinada, que acostuma a ser diària o setmanal. De vegades consisteixen en novel·les amb un nombre de capítols important, que poden arribar amb facilitat a centenars o fins i tot milers amb una relativa freqüència. Quant als continguts, aquestes sèries presenten unes corbes d'interès dins del capítol que estan constituïdes per petits clímax que se succeeixen l'un a l'altre. Cada capítol acostuma

a acabar amb un clímax alt per a generar interès en l'espectador i mantenir-lo. Els telefilms similars a una obra cinematogràfica, però filmats en vídeo, o les filmacions d'obres de teatre, també poden ser produccions de dramàtics.

- **Musical.** En aquest gènere es poden incloure els videoclips que s'emeten regularment o les retransmissions de concerts, ja sigui en directe o en diferit; aquí també es poden englobar els magazíns sobre l'actualitat musical i els programes de varietats o xous.
- **Entreteniment.** Malgrat que puguin estar inclosos en algun dels apartats anteriors, els programes de concursos també s'inclouen aquí. En conjunt, es troben en aquest gènere els xous **d'impacte** i els programes diversos sobre les flaqueses humanes tan de moda actualment. Potser aquesta forma de definició no és més que un eufemisme per a fer referència a alguns dels programes típics de les denominades "telescombraries".

3. La producció videogràfica

Als clàssics sectors televisiu i cinematogràfic s'afegeix una notable diversitat de productes videogràfics. Ja fa anys que les produccions de vídeo cobreixen un ampli ventall, que comprèn tant el típic vídeo que acompanya diaris o revistes com les produccions videogràfiques per a exposicions o museus.

Amb l'aparició de la tecnologia multimèdia, la producció videogràfica ha pres un gran impuls. A diferència del que ocorria fa pocs anys, quan la participació de professionals especialitzats era una condició imprescindible en la major part de les produccions, les tecnologies multimèdia actuals permeten que una persona amb uns escassos coneixements de producció, realització o grafisme pugui ser executora d'un projecte de principi a fi.

Si comparem els pressupostos actuals amb els que es generaven en les estructures de producció clàssiques, veiem que els càlculs de costos actuals són notablement inferiors als d'abans. La relació qualitat/preu que estableixen les càmeres i les edicions digitals per una part, i per una altra la possibilitat de difusió del vídeo per mediació de discos òptics o Internet, a més dels sistemes clàssics, dibuixa un panorama que hauria estat difícil de preveure fa només uns anys.

El perfil del professional polivalent i coneixedor de múltiples procediments multimèdia constitueix un actiu important per a les empreses del sector.

Una divisió clàssica cataloga les empreses audiovisuals en funció dels projectes que són capaces d'assumir. Així, mentre que una empresa petita podrà desenvolupar per si sola unes produccions en les quals els enregistraments no impliquin uns recursos tècnics excessius, una gran empresa tindrà un ampli ventall de possibilitats tècniques i serà capaç de tenir un personal especialitzat nombrós. Així, mentre que en una productora petita uns mateixos professionals desenvolupen diferents perfils, en les empreses grans l'especialització és la norma general. No obstant això, si es disposa de pressupost, el recurs de contractar els serveis d'una productora especialitzada és sempre factible.

3.1. L'equip d'una videoproducció

Sempre que es vulgui portar a terme una videoproducció, el realitzador, que és el responsable principal d'un programa, ha de tenir un equip humà. El conjunt de professionals que l'integren pot variar en funció de cada projecte concret

que s'hagi de desenvolupar. Així mateix, les denominacions amb què cada empresa identifica una funció també poden presentar variabilitat. Com a figures habituals d'un equip podem trobar les següents:

- productor
- guionista
- documentalista
- realitzador
- càmera
- il·luminador
- tècnic de so
- muntador
- infografista
- locutor
- músic

La dimensió de la producció pot variar tant com els volums dels projectes i el nombre de professionals implicats en cada un. Igual com hem anat veient durant els diversos mòduls, suposarem que hem de fer una producció audiovisual integrada a un projecte multimèdia. L'equip de treball no requerirà infraestructures importants, sinó que el podrà assumir un equip reduït de persones. Probablement algunes d'elles assumiran diferents papers.

En el càlcul del pressupost tindrem en compte les hores de feina de cada professional i l'amortització dels equips en el cas que siguin propis, o el cost dels lloguers.